

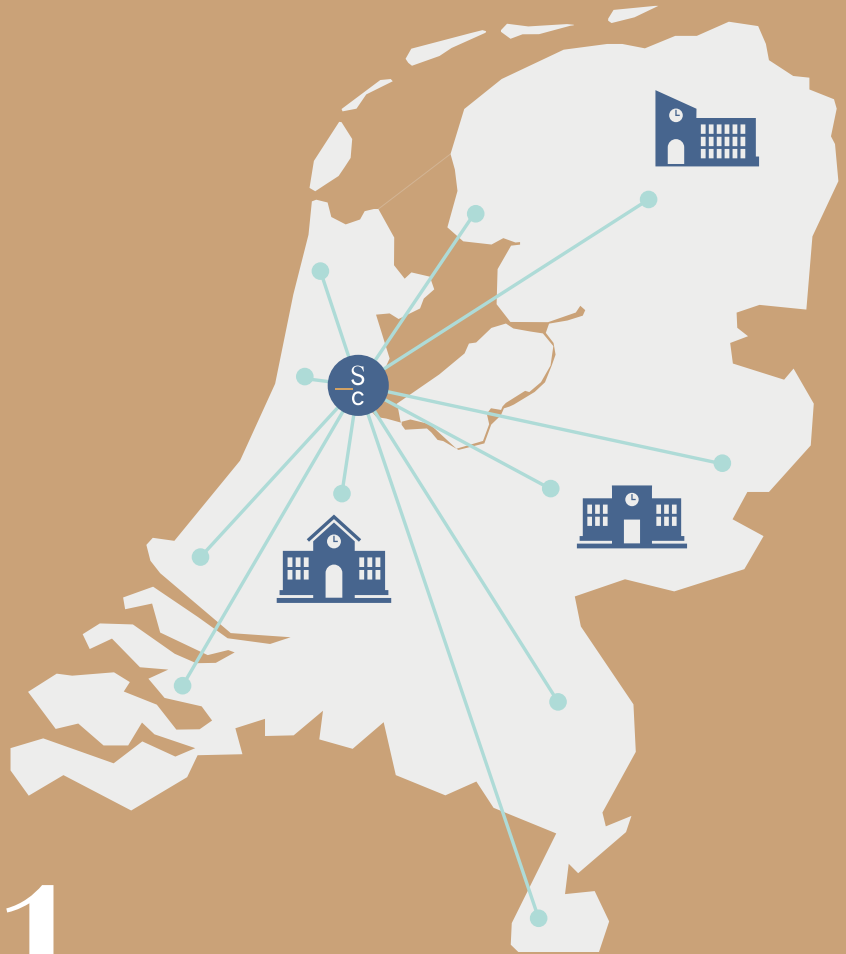
Bestuursverslag 2019

Inhoud

Vooraf	5
1. Missie en beleid	6
2. Activiteiten	12
3. Prestaties	16
4. Financieel	22
5. Organisatie	28
6. Prestatieverslag	32

2019

701

auteurs op pad

4.432

schrijversbezoeken

400.000

lezers bereikt

Vooraf

In 2019 vierde De Schrijverscentrale haar 50-jarig jubileum. Om dat te vieren, deelden we poëzieposters uit met een ode aan de magie van het schrijversbezoek van de hand van de dichters Erik van Os en Ester Naomi Perquin.

Er gingen 701 verschillende auteurs op pad via bemiddeling door De Schrijverscentrale (SC). Zij maakten met hun in totaal 4432 schrijversbezoeken verhalen en literatuur toegankelijk voor (potentiële) lezers in het hele land.

Met plezier is er door team, directie en bestuur gewerkt aan de ontwikkeling van nieuw beleid voor 2021-2024. Het was ook het jaar waarin de Onderwijsraad en de Raad voor Cultuur de noodklok luidden met een leesoffensief en het Pisa-onderzoek aantoonde dat de leesmotivatie onder jongeren in Nederland tot een historisch dieptepunt is gedaald. Dit leidde ertoe dat leesbevordering hoog op de politieke agenda kwam te staan.

Dankzij de toegekende incidentele subsidie van OCW kwam er ruimte om de vernieuwende beleidsprojecten (2017-2020) voort te zetten. Zo kreeg de selectiemethode voor in eigen beheer publicerende auteurs vorm in nauw overleg met de doelgroep en andere relevante partijen. De Toolkit Schrijversbezoeken voor Basisonderwijs met verrijkende tips en activiteiten om scholen te helpen om het leesbevorderende effect van schrijversbezoeken te verhogen, werd ontwikkeld. En in december vond de aftrap plaats van de Spreekkunstacademie voor schrijvers met de Masterclass *In de klas uit het boek*.

Trots zijn we op het feit dat De Schrijverscentrale voor de tweede keer is genomineerd voor de prestigieuze Astrid Lindgren Memorial Award (2020) in de categorie leesbevorderende instelling. Met deze nominatie werd opnieuw blijk gegeven van grote waardering voor de nieuwe koers van SC.

1

Missie en beleid

Missie en doelgroep

De missie van SC is leesbevordering (in het bijzonder van literatuur) en het breed zichtbaar maken van literatuur door middel van schrijversbezoeken. Het onderzoek *Dichter bij de schrijver, dichter bij lezen* (2018) toont aan dat als schrijver en publiek elkaar ontmoeten, daar een ongekend positief effect op de leesmotivatie uit voortvloeit.

Organisaties

SC bedient onderwijs, boekhandels, bibliotheken, festivals en andere literaire, culturele en maatschappelijke organisaties. Een organisator die een schrijver of illustrator wil uitnodigen, kan bij SC terecht voor advies, expertise, bemiddeling met de auteur en soms financiële ondersteuning. Ook verzorgen we de contractuele en financiële afhandeling. Via de auteursbezoeken richt SC zich op alle (potentiele) lezers van 0-100 jaar en bereikt jaarlijks een publiek van circa 400.000 lezers.

Auteurs

Nagenoeg alle Nederlandse auteurs en een groot deel van de Vlaamse auteurs die in Nederland worden uitgegeven, kunnen via SC worden geboekt. Het aanbod aan schrijvers is veelzijdig en divers: schrijvers van kinder- en jeugdliteratuur (alle genres hierbinnen), romans, korte verhalen, poëzie, essayistiek en literaire non-fictie. In totaal 216 nieuwe auteurs konden in 2019 worden toegevoegd aan ons bestand. Daarmee omvat het totale auteursbestand 4700 schrijvers.

Beleid

Het werk van SC staat in dienst van educatie. Ruim de helft van het aantal schrijversbezoeken vindt plaats in het onderwijs (57% in 2019). Naast het adviseren en bemiddelen bij schrijversbezoeken, zet SC zich conform het beleidsplan 2017-2020 in om op verschillende wijzen de impact en kwaliteit van het schrijversbezoek voor de leesbevordering te optimaliseren. Hieronder wordt een toelichting gegeven op de diverse projecten met deze doelstelling waaraan in het verslagjaar is gewerkt. Deze projecten konden we realiseren dankzij een incidentele projectsubsidie van OCW. Daarnaast en bovenal stond 2019 in het teken van het ontwikkelen van nieuw beleid voor de periode 2021-2024.

Verbreiding auteursbestand

De Schrijverscentrale streeft ernaar het auteursbestand uit te breiden met auteurs uit andere kanalen dan de traditionele uitgeverij. Doel is nieuwe talenten te vinden die de diversiteit van het auteursbestand verhogen en die met name voor jongeren aantrekkelijk zijn.

- » De in 2018 gestarte pilot Spoken Word-artiesten is omgezet naar regulier aanbod. Mede dankzij het in 2019 gemaakte promotiefilmpje /link/ en de financiële bijdrage van het Letterenfonds op het schrijversbezoek neemt het aantal aanvragen voor dit genre toe. Voor de kwaliteitsbeoordeling van auteurs is gewerkt met twee scouts, Babs Gons en Elten Kiene, die op basis van gezamenlijk vastgestelde kwaliteitscriteria selecteerden. Eind 2019 was de poule uitgegroeid tot 22 artiesten.
- » In 2019 vervolgden we onze verkenning om het auteursbestand open te stellen voor literaire schrijvers die publiceren in eigen beheer, bij een zelf opgerichte uitgeverij of bij een facilitaire uitgeverij. De criteria voor de kwaliteitsbeoordeling van deze self-publishers werden afgestemd met (zelf-publicerende) auteurs, uitgevers, boekverkopers en de Auteursbond. Besloten is in 2020 als pilot de selectiemethode in de praktijk te toetsen. Daarbij wordt gelet op: vormen deze auteurs in kwalitatief en inclusief opzicht een aanvulling, sluit het aan op een vraag uit de markt en is het beheersbaar voor onze organisatie.

Deskundigheidsbevordering voor schrijvers

Op 11 december vond de "Masterclass; Uit het boek en in de klas" plaats, een speciale scholingsdag voor 100 auteurs en illustratoren die actief zijn in het basis- en/of voorgezet onderwijs en die aan hun bezoeken een kwaliteitsimpuls willen geven. De Masterclass was opgezet als een uitdagende proeverij met presentaties, inspirerende workshops, schrijversoptredens en ervaring-deelsessies die aansluiten op het schoolgebonden bezoek. Het programma kwam tot stand na uitgebreide research onder docenten en auteurs en na afstemming met een klankbordgroep van twee auteurs en twee docenten (PO en VO). "Actieve werkvormen" (om interactie in de klas te stimuleren)", "De kracht van je stem" en "Omgaan met beladen onderwerpen" waren enkele van de gegeven workshops. Ervaren auteurs als Ronald Giphart en Maren Stoffels vertelden over hun schoolbezoeken en Stichting Lezen gaf een presentatie over de Bibliotheek Op School. Auteurs konden een "Kijkje in de keuken" nemen bij o.a. Khalid Boudou en Manon Sikkels, waarbij het uitwisselen van ervaringen en stellen van vragen centraal stonden. Middels interactieve meedenksessies en een online evaluatie achteraf zijn feedback, wensen en behoeftes van de schrijvers ten aanzien van het scholingsaanbod in kaart gebracht. De Masterclass vormde de kickstart voor een structureel talentontwikkelings- en professionaliseringstraject, onder de naam De Spreekkunstacademie. In 2020 geven we vervolg aan de Masterclass door tegen betaling op de praktijk gerichte workshops aan te bieden. Daarmee helpen we auteurs om hun spreek- en didactische vaardigheden (verder) te ontwikkelen.

Toolkit Schrijversbezoeken Primair Onderwijs

SC heeft in 2019 de online Toolkit Schrijversbezoek Basisonderwijs ontwikkeld. Met deze nieuwe service helpen we organisatoren van schrijversbezoek op basisscholen én leerkrachten het schrijversbezoek goed en gericht voor te bereiden én stroomlijnen we de communicatie tussen SC, de organisator en de docenten die een schrijver in de klas krijgen. Daarmee versterken we de educatieve inbedding van schrijversbezoeken. Als de leerlingen zich inhoudelijk hebben voorbereid, kan de schrijver tijdens zijn bezoek namelijk de diepte in. En dat verhoogt de positieve impact op de leesmotivatie van de leerlingen. De Toolkit bevat een organisatorendeel met stappenplan, praktische tips, voorbeeldteksten en een speciaal leerkrachtendeel met o.m. lestips ter voorbereiding. In 2020 wordt de Toolkit bij de contracten voor het basisonderwijs meegestuurd.

Code Culturele Diversiteit

SC onderschrijft het doel van de Code Culturele Diversiteit en voelt de maatschappelijke verantwoordelijkheid om verhalen uit en in de cultureel diverse samenleving te verspreiden middels auteursbezoeken in het hele land. De pilot voor Spoken Word-artiesten, in 2018 gestart om het auteursaanbod literair en cultureel diverser te maken, is in 2019 omgezet in regulier beleid. Om extra aandacht te geven aan auteurs die schrijven over niet-Westerse personages, LHBT+ of chronische ziektes/beperkingen, hebben we de thema's in de zoekfunctie op de website uitgebreid. Dat diversiteit ook onder de auteurs leeft, blijkt uit het hoge aantal auteurs dat "Diversiteit" als thema voor een schrijversactiviteit heeft aangegeven: ruim 240.

Bij de advisering en in onze communicatiemiddelen zorgen we voor een representatieve afspiegeling van de maatschappij, bijvoorbeeld bij de selectie van auteurs voor de campagne Literatour (Boekenweek voor Jongeren) en bij Stap op de rode loper, het literatuurfestival voor VMBO-leerlingen. Door de schrijversbezoeken op basis- en middelbare scholen en hoger onderwijs bereikt SC over het hele land leerlingen van 4 – 26 jaar met een diverse culturele en sociale achtergrond (Zie Prestatieverslag).

<i>Totaal aantal auteurs op pad</i>	<i>701</i>
<i>Daarvan man</i>	<i>324</i>
<i>Daarvan vrouw</i>	<i>374</i>
<i>Daarvan gender neutraal</i>	<i>3</i>
 <i>Totaal aantal contracten</i>	 <i>4432</i>
<i>Daarvan door man</i>	<i>2023</i>
<i>Daarvan door vrouw</i>	<i>2388</i>
<i>Daarvan door GN auteur</i>	<i>21</i>

Cultureel ondernemerschap

SC stimuleert schrijvers in hun cultureel ondernemerschap. Lezingen hebben een gunstig effect heeft op boekverkoop en -uitleen. Bovendien genereren de schrijversbezoeken zelf inkomsten. SC garandeert de auteurs een fair honorarium, door minimumtarieven te hanteren en in sommige gevallen een bedrag te subsidiëren. Waar mogelijk adviseren we auteurs over een hoger, marktconform tarief. We maken bemiddelingscontracten met heldere afspraken over inhoud en kosten en garanderen de uitbetaling aan auteurs.

We bieden auteurs aan zich met een eigen auteursprofiel op de Schrijverscentrale-site te presenteren en hun bezoeken te promoten aan ruim 10.000 organisatoren. SC ondersteunt hen een professionele presentatie door jaarlijks een of twee Film- & Fotoshoot-dagen te organiseren waar auteurs tegen gereduceerd tarief een promotiefoto en/of -filmpje konden laten maken. Daarnaast sturen we tweejaarlijks een auteursnieuwsbrief en kunnen ze bij ons terecht voor een speeddate met o.a. vragen over de opzet/aanpak van hun bezoeken en de promotie daarvan op de SC-auteursprofielen.

AVG

Een externe adviseur heeft alle routes bekeken rondom 'privacy' (auteurs, organisatoren en interne organisatie). Aan de hand van de adviezen worden aanpassingen doorgevoerd. Ook komt er een privacyreglement op de website.

Beleid 2021 - 2014

In de aanloop naar het beleidsplan vonden in de eerste helft van 2019 diverse beleidssessies plaats met team, directie en bestuur van De Schrijverscentrale, waarin enerzijds het huidige beleid werd geëvalueerd en anderzijds aandacht was voor gesignaleerde trends en daaruit voortvloeiende kansen en wensen. De nieuwe beleidsvoornemens die kansrijk werden bevonden, zijn gedurende het hele jaar met diverse gesprekspartners en organisaties binnen en buiten het Letterenveld getoetst en uitgediept. De belangwekkende rapporten die verschenen zijn daarbij betrokken, zoals Sardes (2019), Lees! (2019) en Pisa-onderzoek (2019). Met bekende partners werd een intensivering van de samenwerking afgestemd en nieuwe samenwerkingen werden opgezocht. Verder is met een externe adviseur verkend hoe we actief, onder de paraplu van een thema, auteurs onder de aandacht kunnen brengen van maatschappelijke organisaties, overheden en (hoger) onderwijs. De inzet van de verkenning is de schrijvers een prominentere rol te geven in het maatschappelijk discours en daarmee een groter aantal bemiddelingen te realiseren. In 2020 wordt de verkenning voortgezet.

2

Activiteiten

Advies en bemiddeling

SC biedt professionele service en maatwerk bij het organiseren van schrijversbezoeken: van het adviseren over de keuze van de schrijver, het onderhandelen over en vastleggen van (financiële) afspraken tussen auteur en organisator, het ondersteunen bij de voorbereiding en de financiële afhandeling. De auteursactiviteiten zijn divers: van (schrijf)workshops, lezingen, voordrachten tot schrijversvoorstellingen bij festivals en boekenfeesten. SC bemiddelde een keur aan bezoeken van schrijvers van diverse literaire genres, over uiteenlopende onderwerpen, verspreid over het hele land, voor kinderen, jongeren en volwassenen.

Ruim de helft van het aantal schrijversbezoeken vindt plaats in het onderwijs (57% in 2019). Het hele jaar door worden schrijvers op scholen uitgenodigd. Maar ook van buiten het onderwijs komen de

aanvragen binnen. Van literaire, maatschappelijke en culturele organisaties, waaronder vele festivals. Voorbeelden van festivals voor jeugd zijn de Kinderboekenparade (Literatuurmuseum Den Haag), Literair Jongerenfestival (Delft), Festival Knetters (Tilburg) en Stap op de Rode Loper (o.a. Eindhoven, Groningen). Enkele van de vele festivals voor volwassenen zijn Zomerzinnen (Dwingelo), Dichter bij de Molenfestival (Oud Beijerland), Gracelandfestival (Vierhouten), Tuinfeest Deventer en Dichters in de Prinsentuin (Groningen).

SC nam deel aan vele jaarlijks terugkerende, landelijke campagnes van organisaties met een leesbevorderingsmissie en zette bij vele samenwerkingspartners voor en achter de schermen haar expertise in over schrijversbezoeken, tournees en leesbevordering. Een groot deel van de bemiddelingen van SC vloeide voort uit deze campagnes, die goede mogelijkheden bieden om een divers aanbod aan auteurs onder de aandacht te brengen bij een breed lezerspubliek. Onderdeel van de samenwerking is gezamenlijke promotie. Landelijke campagnes/programma's waarbij SC betrokken was:

Kinderboekenweek	Boekenweek voor Jongeren/ Literatour	Boek een Dichter/ Poëzieweek
Kinderjury	Er Was Eens	Dichter des Vaderlands
Nationale Voorleesdagen	Tel mee met Taal	Boekenweek
Nationale Voorleeswedstrijd	(Dag van de) Jonge Jury	Nederland Leest
Kinderboekenambassadeur	Read2me	Spannende Boeken Weken
Nederland Leest junior	Stap op de Rode Loper	Vertalersgeluktournee
Schwob	Denker des Vaderlands	Maand van de Geschiedenis
Pabo Voorleeswedstrijd	Auteurs voor Vrijheid	Maand van de Filosofie
Dag van de Literatuur	Spoken Word in Actie	Maand van de Spiritualiteit

Samenwerkingspartners

In 2019 voerden we regelmatig overleg met o.a. alle BIS-organisaties, maar ook met andere bestaande en nieuwe partners om beleid af te stemmen en samenwerking op te zetten of te versterken. Met het Letterenfonds, Stichting Lezen en de CPNB vond bovendien structureel directieoverleg plaats. Andere partners waarmee SC samenwerkte en kennis uitwisselde zijn o.m. uitgeverijen voor jeugd en volwassenen, De Schoolschrijver, Koninklijke Bibliotheek, Vlaams Fonds voor de Letteren, Taalunie, Auteursbond, KBb, KVB en Mediafederatie

Stichting Lezen

Door SC werden tal van schrijversbezoeken geregeld in het kader van door Stichting Lezen geïnitieerde campagnes zoals de Nationale Voorleesdagen, Pabo Voorleeswedstrijd en de Jonge Jury. Nieuw in 2019 is de samenwerking rondom De Weddenschap. Met Kunst van Lezen is hechtere samenwerking afgestemd in het kader van nieuw beleid over de educatieve inbedding van schrijversbezoeken. Verder neemt SC deel aan het regelmatig overleg over de Kinderboekenambassadeur, samen met het Letterenfonds en de CPNB.

Nederlands Letterenfonds

Campagnes met gezamenlijke promotie en actiekortingen op schrijversbezoeken zijn de Poëzie-week/Boek een Dichter, Spoken Word-actie, Vertalersgeluktournee en Schwob.

CPNB

SC regelt alle tournees van de geschenkschrijvers in CPNB-campagnes. In 2019 waren dat o.m. Jan Siebelink (Boekenweek), Murat Isik (essay Boekenweek), Anna Woltz (Kinderboekenweek), Natascha Stenvert en André Kuipers (Prentenboek Kinderboekenweek), Alma en Marita Mathijsen tijdens de Maand van de Geschiedenis. Op onze site, social media en mailingen gaven we aandacht aan de campagnes en de auteurs die daar bij pasten. Zo vertelden meer dan 200 kinderboekenauteurs en illustratoren op onze site hoe hun boeken en bezoeken pasten binnen "Reis mee!", het Kinderboekenweek-thema van 2019. Deze aanpak werkte ook dit jaar weer: de Kinderboekenweek was ook dit jaar "onze" populairste leescampagne (690 schrijversbezoeken). De Boekenweek voor Jongeren/Literatuur werd gezamenlijk opgezet, ook met Stichting Lezen. Naast de tournee langs 100 scholen met 21 auteurs, organiseerde SC de Literatour-startbijeenkomst waar de deelnemende auteurs, docenten en leerlingen kennis en ervaringen werden uitgewisseld.

Passionate Bulkboek

Voor Passionate Bulkboek adviseerde SC over de auteursprogrammering voor de Dag van de Literatuur, het jaarlijkse evenement voor VO-leerlingen. Aan hun leesprogramma's Er was eens (vmbo en mbo), de Jonge Jury en de Dag van de Jonge Jury zijn relatief veel (ruim 200) SC-auteursbezoeken gekoppeld.

De Schoolschrijver

Met De Schoolschrijver hebben een drietal gesprekken op bestuurs- en directieniveau plaatsgevonden om samenwerking en beleid af te stemmen. Stichting Lezen nam eveneens deel aan deze gesprekken.

Nationaal Comité 4 en 5 mei

Met samenwerkingspartner Nationaal Comité 4 en 5 mei startten we eind 2019 de campagne Auteurs voor Vrijheid, die door zal lopen in 2020. Met deze campagne bieden we auteurs een platform om deel te nemen aan maatschappelijk debat rondom een relevant, actueel onderwerp: vrijheid. Het Nationaal comité levert een financiële bijdrage aan deze campagne.

Leescoalitie

Met de Leescoalitie bereidden we de actie *Een STUK! meer* voor, een bundel korte verhalen met als speciaal aanbod een schrijversbezoek met korting. De actie start in 2020 (doelgroep vmbo).

Communicatie

De Schrijverscentrale kreeg landelijk, regionaal en lokaal aandacht in de media. Het aantal (unieke) bezoekers van de site is fors gestegen van met 20.000 extra bezoeken/bezoekers. We hebben ons dan ook flink ingespannen om de zichtbaarheid van De Schrijverscentrale te vergroten met diverse actiemailingen rondom campagnes (Boek een dichter, Kinderboekenweek) en nieuwsbrieven die op maat zijn afgestemd op vier verschillende doelgroepen (PO, VO, boekhandel/bibliotheek, auteurs). Met Stichting Lezen en het Letterenfonds is afgestemd hoe we gezamenlijk onze websitebezoeken kunnen verhogen, door o.a. elkaars socials te delen met doorlink naar een pagina op de websites. Ook vragen we auteurs om links met artikelen of campagnenieuws te delen met hun netwerk. De afgelopen jaren zijn we actiever geworden op social media, met Facebook, Twitter en Instagram als belangrijkste kanalen. Het aantal volgers op de social media-kanalen stijgt tov vorige jaar: Facebook met 35% (2019), Instagram met 32%. (2019). De vraag naar meer posts op Instagram maakt het een interessant medium om verder op in te zetten. De auteurs stimuleren we hun ervaringen en foto's van optredens en schoolbezoeken te delen via socials.

In 2019 lieten we ons regelmatig zien en horen. Stands kozen we zorgvuldig uit: bij de presentatie van de Maand van de Geschiedenis en op Lezen Centraal. We waren ook aanwezig bij symposia Lezen in het VMBO en Het Schoolvak Nederlands. Actuele ontwikkelingen en nieuwe beleidsideeën presenteerden we aan de WKU (werkgroep jeugduitgevers Mediafederatie), het Pabo Platform, het Congres Makkelijk Lezen en de Middag van het Kinderboek.

50 jaar Schrijverscentrale

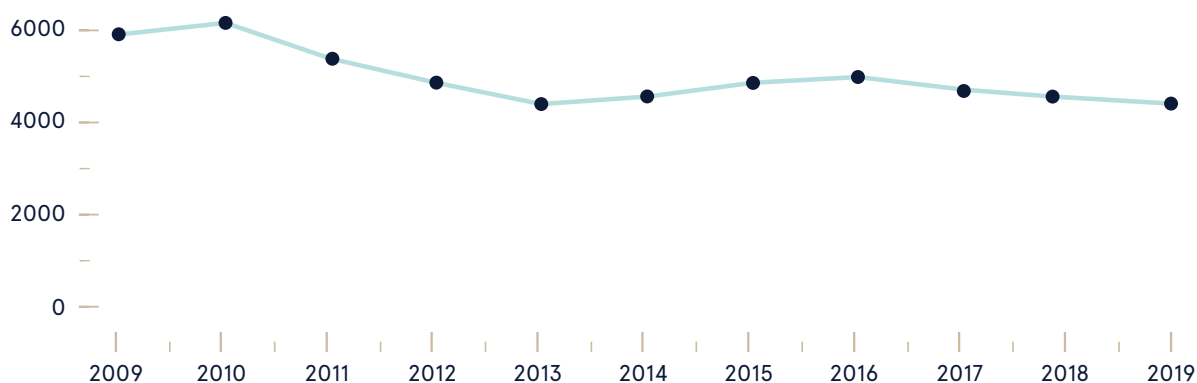
De voorloper van SC, de Stichting Schrijver op School, zond in december 1968 Simon Vinkenoog als eerste auteur naar een middelbare school, die met zijn optreden –in kleermakerszit op de lessenaar– zoveel ophef teweeg bracht dat het krant haalde. In 1969 werd het bemiddelen van schrijvers naar scholen structureel. Om het 50-jarig bestaan te vieren, schreven dichters Erik van Os en Ester Naomi Perquin twee odes aan de magie van het schrijversbezoek, geïllustreerd door Job van Gelder en Moker Ontwerp. Met als resultaat twee prachtige poëzieposters, die als presentje naar relaties en bijgevoegd aan Lezen Magazine werden verstuurd en tijdens de Masterclass aan auteurs uitgedeeld.

3

Prestaties

Productiviteit in contracten

SC telt haar activiteiten aan de hand van het aantal succesvol afgesloten contracten. Een contract behelst – met name in de jeugdsector – vaak meerdere literaire activiteiten per dag door dezelfde auteur. Een contract kan dus drie of vier lezingen voor verschillende groepen/ klassen betekenen. Contracten zijn de weerslag van het advies- en bemiddelingsproces. Het legt praktische details vast (zoals locatie, aantal activiteiten), financiële afspraken (zoals honorarium, reiskosten) en inhoudelijke afspraken (zoals thema van de lezing, afgesproken voorbereiding in de klassen).

In 2019 deden 701 (744 in 2018) verschillende auteurs in totaal 4432 schrijversbezoeken door heel het land. Het totaal aantal contracten in 2019 is ten opzichte van 2018 (4515) over de hele linie licht (1,8%) gedaald zowel bij jeugd als volwassenen. Dat is vooral te verklaren door de dalende vraag bij bibliotheken, zowel voor jeugd als volwassenen. Deze daling wordt, net als in voorgaande jaren, veroorzaakt door ontwikkelingen die al een aantal jaar gaande zijn: het sluiten van vestigingen wegens bezuinigingen, het wegvallen van de NBD Biblion-subsidie en het vervullen van meerdere functies waar leesbevordering er een van is.

	2015	2016	2017	2018	2019
Totaal aantal contracten	4876	4993	4717	4515	4432
Contracten bibliotheken	1913	1841	1593	1492	1447
voor jeugd	1143	1142	981	912	899
voor volwassenen	770	699	612	580	548
Contracten boekwinkels	614	534	431	317	349
voor jeugd	157	139	176	110	120
voor volwassenen	457	395	255	207	229
Contracten scholen	1131	1272	1362	1342	1224
voor jeugd	966	1047	1204	1197	1068
voor volwassenen	165	225	158	145	156
Contracten overige organisaties	1209	1346	1331	1364	1412
voor jeugd + volwassenen	1209	1346	1331	1364	1412

De dalende vraag bij bibliotheken en boekhandels werd enigszins gecompenseerd door andere organisator-groepen. Het aantal boekingen gedaan door scholen steeg de laatste jaren, maar daalde licht in 2019. 34% van het totaal aan contracten in 2019 was gericht op basisschoolleerlingen (1522). Uitgaande van 3 tot 4 klassenbezoeken per contract, hebben ruim 150.000 basisschoolleerlingen een schrijver op bezoek gehad. Het beleidsvoornemen voor 2017-2020 om de vraag naar bezoeken in het voortgezet onderwijs, met name het vmbo, te verhogen is geslaagd, met 1020 bemiddelingen in 2019. Van het totaal aantal contracten is het aandeel voortgezet onderwijs 23%. Zie het prestatieoverzicht.

Geografische spreiding

SC heeft een landelijk bereik. De spreiding van de schrijversbezoeken over de provincies is weer-gegeven in onderstaand schema. De verhouding tussen de Randstad (Noord-Holland, Zuid-Holland en Utrecht) en de rest van de provincies is gelijk aan die van voorgaande jaren.

Land	Provincie	Aantal
	Drenthe	190
	Flevoland	93
	Friesland	162
	Gelderland	475
	Groningen	193
	Limburg	138
	Noord-Brabant	556
	Noord-Holland	800
	Overijssel	316
	Utrecht	426
	Zeeland	97
	Zuid-Holland	955
België		26
Duitsland		2
Frankrijk		2
Zwitserland		1

Spreiding over doelgroepen

In het Prestatieverslag is de verdeling over de verschillende doelgroepen, leeftijdsgroepen en schoolgroepen te raadplegen. Een overzicht met een verdeling over de leerjaren van schrijversbezoeken in het onderwijs wordt op verzoek verstrekt.

Bij de schrijversbezoeken die plaatsvonden in het onderwijs moet in gedachten gehouden worden dat de meeste contracten meerdere activiteiten betreffen. Een schoolgebonden schrijversbezoek bestaat meestal uit drie of vier aparte bezoeken op een dag. Vaak gaat dit om bestaande groep of klas, maar bezoeken voor een groep (60-120 leerlingen) klassen bij elkaar komen ook regelmatig voor, vooral in de bovenbouw van het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs.

De verhouding tussen jeugd- en volwassen-contracten is in 2019 gelijk t.o.v. 2018: 55 % van de schrijversbezoeken was aan kinderen of jongeren, 45 % aan volwassenen. In totaal 2448 bezoeken werden gedaan door 251 jeugdauteurs. 450 auteurs bereikten met 1984 optredens een volwassenenpubliek. Het aantal contracten PO is inclusief wat er voor voorschoolse activiteiten geboekt is (2019: 62).

‘Ik hoorde net van een moeder dat een meisje alle titels van jou had besteld toen ze thuis kwam. Ze neemt de boeken mee op vakantie! Dank voor je leuke en leerzame lezingen!’

– Een docent over het bezoek van Marloes Morshuis

‘De manier waarop
ze met de leerlingen
omgingen, hoe ze
binnen 5 minuten
ieders aandacht
èn enthousiasme
hadden, het was
ongelofelijk.’

– Een mediathecaris over het bezoek van vier spoken word-artiesten

4

Financieel

Financieel kader

Het ministerie van OCW verleende voor de periode 2017-2020 subsidie aan SC voor de uitvoering van haar Activiteitenplan 2017-2020. In 2019 bedroeg het subsidiebedrag € 706.214. Daarnaast is SC erin geslaagd een bedrag van € 43.475 te verkrijgen van private (CPNB, Nationaal Comité 4/5 mei) en publieke fondsen (Nederlands Letterenfonds) om voor organisatoren het schrijversbezoek financieel aantrekkelijker te maken in de campagnes Literatour, Poezieweek (Boek een Dichter), Spoken Word-actie, Schwob, Vertalersgelukstournee en Auteurs voor Vrijheid. Dankzij de incidentele subsidie van OCW kon € 31.500 worden besteed ter realisering van twee eerdergenoemde beleidsprojecten.

Financiële positie en exploitatieresultaat

Uit het Bestemmingsfonds restant 2013-2016 is het begrote bedrag van € 60.000 aangewend als aanvullende subsidie op de schrijvershonoraria voor schoolbezoeken. De Bestemmingsreserve automatisering is vanaf 2016 in de balans opgenomen en met instemming van het Ministerie besteed aan de afschrijving van de noodzakelijke investeringen in moderne kantoorautomatisering (brief 30 augustus- 2017). In 2019 is van deze Bestemmingsreserve een bedrag van € 20.977 aan afschrijvingskosten ten laste gebracht.

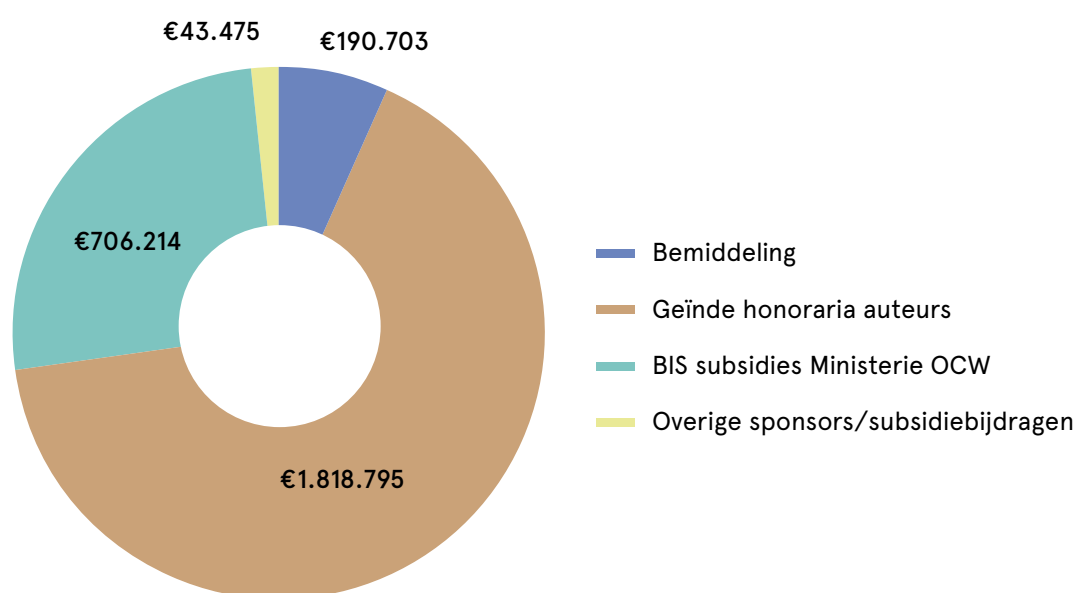
De resterend saldi van het Bestemmingsfonds restant 2013-2016 en het Bestemmingsfonds OCW zijn per 31 december 2019 ten gunste van de Algemene reserve gebracht, conform de brief van het Ministerie van OCW van 1-11-2019. De Algemene reserve komt daarmee op een bedrag van € 478.543. Dit is ruim € 228.000 boven de minimale solvabiliteit, die is vastgesteld op € 250.000. De liquide middelen zijn met € 103.000 afgenomen. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt doordat de kortlopende schulden in 2019 zijn afgenomen en het negatief exploitatieresultaat in 2019.

SC sloot het jaar af met een negatief exploitatieresultaat van € 66.509. Het exploitatietekort bleek minder hoog dan was begroot dankzij onvoorzien hogere inkomsten uit de ziektekostenverzekering wegens uitval van de directeur en een bemiddelaar (€ 30.632) en de vanwege loon- en prijsontwikkeling verhoogde subsidie vanuit OCW (€ 18.566 hoger dan in 2018). Dankzij de inzet van het bestemmingsfonds OCW 2013-2016, die - conform de brief van 30 augustus 2017 - in de balans mocht worden opgenomen, evenals door de inzet van de bestemmingsreserve automatisering kon het boekjaar positief worden afgesloten.

Financieringsmix en ondernemerschap

Voor de uitvoering van haar taak hanteerde SC een uitgebalanceerde financieringsmix met een afgewogen verhouding tussen verschillende inkomstenbronnen: privaat en publiek, direct en indirect, kort en lang geld.

Jaarlijks terugkerende baten (zie p.5 Jaarrekening) zijn het door het ministerie van OCW beschikbaar gesteld budget in het kader van de Culturele Basisinfrastructuur 2017 - 2020 (€ 706.214 in 2019). Baten in de vorm van auteurshonoraria (€ 1.818.795 in 2019) en bemiddelingsinkomsten (€ 190.703 in 2019) komen ook jaarlijks terug, waarbij de afwijking ten opzichte van voorgaande jaren schommelt tussen 3 - 7%. Baten die meerjarig zijn toegezegd maar elk jaar bevestigd dienen te worden mede voor wat betreft de hoogte van het bedrag zijn de subsidies van het Letterenfonds. De baten van de CPNB zijn in beginsel eenmalig en campagne-gebonden; in de praktijk echter worden campagnes een aantal jaar achter elkaar gehouden mits er voldoende middelen zijn. Eenmalige subsidie (€ 20.000) werd verstrekt door Nationaal Comité 4 en 5 mei voor 2019 en 2020, waarvan in 2019 € 1050 werd besteed. In het verslagjaar ontving SC aan bijdragen uit private en publieke fondsen een bedrag van € 43.475. Opgeteld bij de bemiddelingsinkomsten van € 190.703 bedraagt het totaal aan eigen inkomsten € 234.178 (in 2018: € 219.547). Uitgaande van € 737.714 aan OCW-subsidie komt dat op 31,7 % eigen inkomsten.

Het cultureel ondernemerschap van SC komt tot uiting in het bedrag van 2 miljoen (€ 2.009.498) dat - inclusief de opbrengsten uit bemiddeling - uit de markt werd gehaald in 2019 door investering van het bedrag van € 781.189 aan OCW-subsidies en bijdragen van andere financiers.

Risico's en strategie bij tegenvallende inkomsten

Zoals in eerdere jaarverslagen al toegelicht heeft SC een structureel exploitatietekort door het geheel wegvallen van de lange termijn subsidieafpraak met NBD-Biblion (€ 200.000) in combinatie met de algemene korting op de BIS-subsidie in 2013-2016 (15%). Het tekort is in 2019 beperkt gehouden door diverse maatregelen te nemen. Zo zijn (net als in 2018) de additionele subsidies die door SC verleend worden op het schrijversbezoek gekort. Ook is de incidentele subsidieaanvraag bij OCW om een deel van de beleidsvoornemens 2017-2020 uit te kunnen voeren gehonoreerd. Voorts is het exploitatietekort binnen de perken gebleven door onvoorziene inkomsten uit de personele sfeer (ziekteverzekering) en het aanspreken van de opgebouwde bestemmingsreserve en het bestemmingsfonds. Met de in het vooruitzicht gestelde verhoging van de subsidie vanaf 2021 zal de additionele subsidie op schoolbezoeken ten minste op het oude niveau teruggebracht kunnen worden.

Naar verwachting zal de vraag naar schrijversbezoeken door boekhandel en bibliotheek verder dalen. Gezien de financiële krapte achtten een deel van de boekhandels zelfs het door SC gehanteerde minimumtarief voor het schrijversbezoek te duur. Uitgevers speelden in op de slechte financiële situatie van boekhandels door auteurs langer of vaker gratis te laten optreden in boekhandels ter promotie van nieuwe boeken. Door verdere bezuinigingen bij bibliotheken en door de diverse functies die zij dienen te vervullen, ging minder aandacht uit naar leesbevordering via schrijversbezoeken.

Met de intrede van het coronavirus is er een bijzondere situatie ontstaan, die niet alleen het aantal lezingen voor schrijvers sterk doet verminderen, maar ook is onduidelijk of met name de boekhandels deze klap overleven. Er is grote bereidheid onder organisatoren tot verplaatsen van schrijversactiviteiten naar een veilige periode. SC heeft ingezet op verplaatsing en het zoveel mogelijk laten doorbetalen van (een deel) van het schrijvershonorarium. In dat geval rekenen we geen bemiddelingskosten. Daarnaast zijn we nieuwe initiatieven aan het opstarten, coördineren en faciliteren van online schrijversbezoek en werken daarin samen met derden, zoals KB en uitgevers. Wat het coronavirus voor impact heeft op SC en haar netwerk aan schrijvers en organisatoren op de langere termijn wordt in kaart gebracht en zal mede afhankelijk zal zijn van de duur van de crisis en de gevolgen voor de literaire en cultuursector in het algemeen.

SC heeft de prijsstelling van haar diensten afgestemd op de draagkracht van het non-profit marktsegment, dat zij bedient. SC blijft zich actief inzetten om voor onderdelen van haar beleid (projecten) gelden te werven bij fondsen, goede doelen en sponsors. Daarnaast biedt samenwerking met partners in het veld veelal de gelegenheid om het schrijversbezoek tijdelijk met korting aan te bieden. Voor partners in het letterenveld komt leesbevordering steeds hoger op de agenda te staan. Het verdiepen van samenwerkingen met CPNB, de Leescoalitie en uitgevers maakt het mogelijk vaak ook andere extra's (bijvoorbeeld boekenpakketten) rondom schrijversbezoeken aan te bieden. Dit stimuleert de vraag naar schrijversbezoek. Ook vergroot samenwerking de potentiële markt voor SC doordat de diensten van SC onder de aandacht gebracht worden van het netwerk van de samenwerkingspartners. Zo is in 2019 de samenwerking met Nationaal Comité 4 en 5 mei opgestart voor de campagne Auteurs voor Vrijheid. Innovaties op het gebied van communicatie en marketing worden ingezet om (diensten van) de organisatie zichtbaarder te maken. Eind 2019 is SC een verkenning gestart met een externe adviseur naar het bereiken van nieuwe doelgroepen, met name binnen maatschappelijke organisaties en overheden.

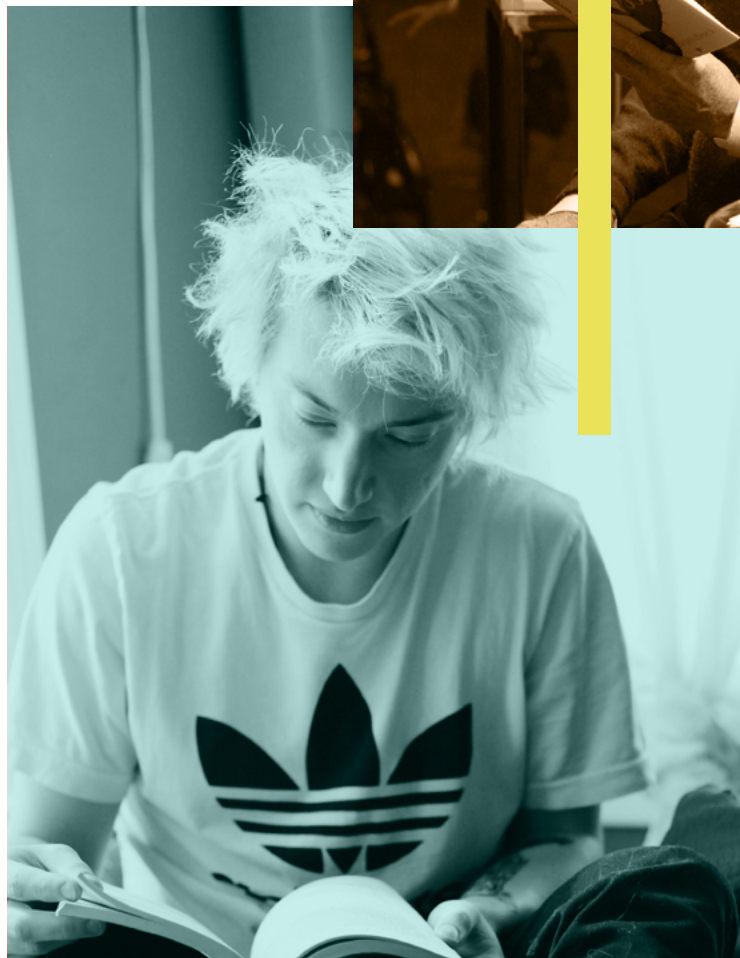
‘Anna vertelde zo enthousiast over haar boeken dat veel kinderen die middag weer terugkwamen om de boeken te lenen.’

– Een bibliothecaris over het bezoek van Anna Woltz tijdens de Kinderboekenweek

‘De workshop was
erg interessant
en inspirerend.
Complimenten over
hoe snel Elten een
relatie weet op te
bouwen met onze
(vmbo-)leerlingen. Ik
zou het iedere VO-
school aanraden.’

– Een docent over het bezoek van Elten Kiene

5

Organisatie

Team en directie

Het team van De Schrijverscentrale is samengesteld uit een directeur, een administrateur, een communicatiemedewerker, een coördinator leesbevordering en 6 bemiddelaars, onderverdeeld in specialisten voor de jeugdsector en voor de volwassenensector. Een aantal bemiddelaars heeft daarnaast ook communicatie- en beleidstaken.

In 2019 verwelkomden we vier nieuwe – deels tijdelijke – collega's. In januari trad een nieuwe communicatiemedewerker in de plaats van de vorige. Voor de verkenning van het Thematisch bemiddelen is tijdelijk een projectsecretaris aangetrokken vanaf oktober. Twee freelance adviseurs zijn betrokken geweest bij het verstevigen van de communicatieafdeling respectievelijk de verkenning van het Thematisch bemiddelen. Twee tijdelijke medewerkers ondersteunden de bemiddelingsafdelingen, wegens gedeeltelijke en daarna gehele uitval per november van een van de bemiddelaars vanwege persoonlijke omstandigheden. Van januari tot september is de directeur door ziekte beperkt werkzaam geweest. Haar taken werden deels overgenomen door een adviseur (ihkv communicatie), door medewerkers en door de voorzitter. In 2019 bedroeg de personele bezetting 2019 8,57 fte, waarvan 6,70 fte vaste en 1,87 fte tijdelijke medewerkers.

SC investeerde in de scholing van medewerkers. Zij volgden diverse trainingen: Projectmatig werken, Notuleren, Beleid schrijven en BHV. Daarnaast werden de administrateur, de communicatiemedewerker, de projectsecretaris en de coördinator leesbevordering door adviseurs en directeur 'on the job' gecoacht.

Bestuur

Het bestuur vergaderde vier maal in 2019. Het ontwikkelen van nieuw beleid voor de periode 2021-2024 had de hoogste prioriteit. In juni vond een beleidsdag plaats met het bestuur, directeur en (een deel van) het team, waarin evaluatie van het uitgevoerde beleid 2017-2020 en de nieuwe beleidslijnen voor 2021-2024 centraal stonden. De voorzitter nam daarnaast deel aan bestuurlijk/directie-overleg met partnerorganisaties De Schoolschrijver en Stichting Lezen om het leesbevorderingsbeleid onderling af te stemmen en te versterken.

Tussentijds vond regelmatig afstemming plaats tussen directeur, voorzitter en/of penningmeester over beleidszaken en financiën. Met de overige bestuursleden had de directeur regelmatig overleg over kwesties die verband hielden met de portefeuilles van de bestuursleden. Vanwege ziekte van de directeur heeft de voorzitter tijdelijk urgente directietaken overgenomen. Het bestuur bestond in 2019 uit vier personen en er is een vacature; een wervingsprocedure voor een vijfde bestuurslid is opgestart. Daarbij werd rekening gehouden met het functieprofiel en het streven de diversiteit binnen het bestuur te vergroten. Over 2019 is een bedrag van € 1712 aan vacatiegelden, inclusief reiskosten, aan het bestuur uitgekeerd.

Samenstelling bestuur 2019

Naam	functie	Statutaire sector	Aantreden of herbenoeming
Nelleke Noordervliet	Voorzitter	Schrijver voor volwassenen	24-6-2019
Michael Boogaardt	Penningmeester	Financiële expertise	10-12-2018
Jan Paul Schutten	Lid	Schrijver voor jeugd	23-06-2016
Miranda Rood	Lid	Vrij	21-3-2019

Nevenfuncties

Nelleke Noordervliet

- » Raad van Commissarissen Vereniging Hendrik de Keyser
- » Bestuur Vrienden van Writers Unlimited
- » Voorzitter Jury Dutihlprijs
- » Bestuur Onze Taal

Michael Boogaardt

- » Lid technische commissie VvE Silodam

Anne Zeegers (directeur)

- » Lid Commissie Inspraak Gemeente Haarlem

Jan Paul Schutten en Miranda Rood hadden geen nevenfuncties. Er is vastgesteld dat er geen sprake was van tegenstrijdige belangen en / of belangenverstrengeling.

Governance Code Cultuur

SC onderschrijft de uitgangspunten van de Governance Code Cultuur en ziet toe op naleving daarvan. SC heeft een onbezoldigd bestuur volgens het bestuur-directiemodel. De leden van het bestuur zijn afkomstig uit voor de stichting relevante sectoren. In het bestuur hebben twee actieve schrijvers zitting, een auteur volwassen en een auteur voor jeugd. Op deze wijze wordt geborgd dat de belangrijkste samenwerkingspartners van SC, de duizenden auteurs in ons bestand, vertegenwoordigd zijn in het bestuur en een stem hebben in de koers van de stichting. Daarnaast heeft een bestuurslid een financiële achtergrond en zijn twee bestuursleden werkzaam in het boekenvak of onderwijs.

De directeur heeft de dagelijkse leiding over het bureau, adviseert het bestuur over het te voeren beleid en is belast met de beleidsuitvoering. Het bestuur bepaalt de grote lijnen van het beleid, toetst de uitvoering door de directeur en is verantwoordelijk voor het functioneren van de stichting, zoals vastgelegd in de statuten. Binnen het bestuur beheert elk bestuurslid een portefeuille die aansluit bij expertise, ervaring en belangstelling. Op deze wijze worden binnen een heldere structuur korte lijnen gecreëerd tussen bestuur en directie, opdat de kennis in het bestuur optimaal wordt benut voor de organisatie. Het bestuur heeft een accountant aangesteld voor een onafhankelijke financiële controle.

Amsterdam, 19 maart 2020,

Namens het bestuur van De Schrijverscentrale,

Nelleke Noordervliet, voorzitter

Michael Boogaardt, penningmeester

6

Prestatieverslag 2019

	Huidig boekjaar	2018
	Aantal	Aantal
Aantal contracten PO	1522	1554
Aantal contracten VMBO	420	414
Aantal contracten Havo/VWO	600	627
Aantal contracten MBO	17	15
Aantal contracten HBO/WO	106	110
Aantal contracten volwassenen algemeen	1767	1795
totaal	4432	4515
Aantal bemiddelde auteurs voor volwassenen	450	483
Aantal bemiddelde auteurs voor kinderen/jeugd	251	261
totaal	701	744
Toevoeging totalen:		
Totaal aantal contracten	4432	4515
Totaal aantal bemiddelde auteurs	701	744

aantal contracten voor:		2019
kinder- en jeugdboekenauteurs	251	2448
auteurs voor volwassenen	450	1984

www.deschrijverscentrale.nl	2019	2018
Aantal bezoeken website	83.786	62.809
Aantal unieke bezoekers	55.513	35.656

Jaarrekening 2019

1. Balansen per 31 december 2019 en 2018 (na resultaatbestemming)

	31-12-2019	31-12-2018
ACTIVA	€	€
Vaste activa		
Immateriële vaste activa:		
» Automatisering	9.555	39.462
Materiële vaste activa:		
» Inventaris	7.223	4.327
Totaal vaste activa	16.778	43.789
Vlottende activa		
Vorderingen:		
» Debiteuren	159.328	152.973
» Belastingen en premies sociale verzekeringen	-	474
» Overlopende activa	42.475	33.098
	201.803	186.545
Liquide middelen	461.259	564.080
Totaal vlottende activa	663.062	750.625
Totaal activa	679.840	794.414
PASSIVA		
Eigen vermogen		
Algemene reserve	478.543	371.038
Bestemmingsfonds restant subsidie 2013-2016	-	119.888
Bestemmingsreserve automatisering	-	20.977
Bestemmingsfonds OCW	-	35.380
	478.543	547.283
Kortlopende schulden		
Crediteuren	107.532	158.238
Vooruitontvangen- c.q. dubbele betalingen	24.688	17.575
Belastingen en premies sociale verzekeringen	26.271	34.991
Overlopende passiva	42.806	36.327
Totaal kortlopende schulden	201.297	247.131
Totaal passiva	679.840	794.414

2. Categorieale exploitatierekening over 2019

	Uitkomst 2019	Begroting 2019	Uitkomst 2018
Baten	€	€	€
Directe inkomsten:			
» Bemiddeling	190.703	190.000	189.127
» Honoraria auteurs	1.818.795	1.750.000	1.748.464
Totaal directe inkomsten	2.009.498	1.940.000	1.937.591
Indirecte inkomsten:			
» Private fondsen	23.590	22.000	16.830
Totaal bijdragen uit private middelen	23.590	22.000	16.830
Subsidies/bijdragen:			
» Subsidies Ministerie van OCW	706.214	706.214	687.648
» Incidentele subsidies Ministerie van OCW	31.500	47.000	
» Overige subsidies/bijdragen publieke middelen	19.885	20.475	13.590
Totale subsidies/bijdragen	757.599	773.689	701.238
Totale baten	2.790.687	2.735.689	2.655.659
Lasten			
Beheerslasten materieel	219.415	212.727	216.340
Beheerslasten personeel:	169.269	185.100	168.336
Beheerslasten totaal	388.684	397.827	384.676
Activiteitenlasten materieel	2.051.845	2.011.975	1.938.966
Activiteitenlasten personeel:	418.898	440.000	387.727
Activiteitenlasten totaal	2.470.743	2.451.975	2.326.693
Totale lasten	2.859.427	2.849.802	2.711.369
Saldo uit gewone bedrijfsuitoefening	68.740-	114.113-	55.710-
Rentebaten	-	-	13
Exploitatieresultaat *	68.740-	114.113-	55.697-
Verdeling exploitatieresultaat			
Resultaat boekjaar	68.740-	114.113-	55.697-
ten laste van het bestemmingsfonds restant subsidie 2013-2016	60.000	60.000	60.000
ten laste van bestemmingsreserve automatisering	20.977	20.977	41.953
Resultaat boekjaar exclusief reserves	12.237	33.136-	46.256
Toevoeging/onttrekking Bestemmingsfonds OCW	95.268-		35.062
Toevoeging alg. reserve m.b.t. bestemmingsfondsen	95.268		-
Toevoeging alg. reserve resultaat 2019, resp. 2018	12.237		11.194
	12.237		46.256

